



A&O-fonds  
Provincies

## **Arbocatalogus provinciale sector**

**Biologische Agentia**

**Werken in het groen**

---

Versie Maart 2025



## Inhoudsopgave

<b>Omschrijving .....</b>	<b>3</b>
Wat zijn de gevaren en mogelijke effecten? .....	3
Hoe ontstaat het?.....	3
Wanneer komt het voor?.....	3
<b>Maatregelen en leeroplossingen.....</b>	<b>4</b>
Maatregelen .....	4
Voorkom werkzaamheden gebieden met gevaarlijke planten en dieren .....	4
Voorkom aanwezigheid van personen zonder taak bij risicovolle werkzaamheden .....	4
Draag bedekkende kleding .....	4
Voorlichting en instructie Werken in het groen .....	5
Verstrek hulpmiddelen in geval van contact met gevaarlijke planten of dieren .....	5
Leeroplossingen .....	5
<b>Bijlage Algemene tekst Arbeidshygiënische strategie .....</b>	<b>6</b>
<b>Bijlage Arbovoorschriften.....</b>	<b>7</b>

## Omschrijving

### Wat zijn de gevaren en mogelijke effecten?

Bij werkzaamheden in het groen hebben medewerkers te maken met veel verschillende vormen van biologische agentia. Planten en dieren kunnen daarnaast giftige stoffen produceren met directe effecten (Toxinen). Enkele voorbeelden waar medewerkers in het groen mee te maken kunnen krijgen:

- De brandnetel heeft brandharen die bij contact afbreken waarbij een irriterende stof vrijkomt. Hierdoor wordt de huid rood en gezwollen en ontstaat jeuk en/of een tintelend gevoel.
- Het sap van de berenklauw veroorzaakt jeukende rode vlekken, blaasjes of zelfs blaren als het op de huid komt. Zonlicht verergert de klachten tot wel een week na het contact.
- De brandharen van de eikenprocessierups kunnen hevige jeuk en irritatie aan huid en ogen geven.
- Steken van wespen, bijen en hommels geven een korte stekende pijn, waarna een jeukende plek kan ontstaan. Mensen met een allergie kunnen zeer heftig reageren (zie verder de [module Algemeen](#)).
- Bij het verwijderen van afval kunnen snij-incidenten plaatsvinden door contact met bijvoorbeeld drugsnaalden. Deze naalden kunnen besmet zijn.
- Door een tekenbeet (zie [AC Werken in gebieden met teken](#)) kunnen ziekteverwekkers overgedragen worden, wat onder andere kan leiden tot de ziekte van Lyme.
- Bij het verplaatsen van kadavers (zie [AC werken met zieke dieren en kadavers](#)) of bij het werken in de omgeving van zieke dieren kunnen mensen besmet worden door ziekteverwekkers in het dier.

De laatste twee punten zijn uitgewerkt in aparte modules.

In groene omgevingen komen pollen vrij van gras, bomen en bloemen. Dit is met name relevant voor mensen met een allergie. Het is aan te raden dat werknemers die dergelijke allergieën hebben een preventief consult met de bedrijfsarts aanvragen.

### Hoe ontstaat het?

Contact met giftige stoffen van planten of dieren vindt plaats tijdens het werken in de nabijheid van bepaalde planten en dieren. In sommige gevallen is direct huidcontact nodig om een gezondheidseffect te veroorzaken (brandnetel, berenklauw), maar moet de huid doorboord worden (een steek).

### Wanneer komt het voor?

Medewerkers kunnen in aanraking komen met planten en dieren tijdens alle werkzaamheden in de buitenlucht (bermen, langs het water, in parken en natuurgebieden, enzovoort). Afhankelijk van dier of plant kan het gaan om specifieke plekken:

- Brandnetels groeien met name op stikstofrijke gronden.
- De brandharen van de eikenprocessierups zijn tot honderd meter van de eikenboom waar de rups in zit te vinden.

## Maatregelen en leeroplossingen

Bij arbeidsrisico's moet je maatregelen treffen volgens de [Arbeidshygiënische strategie](#).

### Maatregelen

#### Bronmaatregel

##### **Voorkom werkzaamheden gebieden met gevaarlijke planten en dieren**

Voorkom werkzaamheden in gebieden met gevaarlijke planten en dieren door de volgende maatregelen:

- Ontwerp de buitenruimte rondom gebouwen en bouwwerken dusdanig dat te betreden paden makkelijk vrijgehouden kunnen worden van begroeiing.
- Voer werkzaamheden zoveel mogelijk op paden en wegen uit en vermijd lopen door de begroeiing.
- Plan werkzaamheden zo mogelijk in perioden waarin planten en dieren met schadelijke effecten niet aanwezig zijn.

#### Individuele maatregel

##### **Voorkom aanwezigheid van personen zonder taak bij risicovolle werkzaamheden**

Voorkom aanwezigheid van personen bij risicovolle werkzaamheden, zoals werkzaamheden in de nabijheid van de eikenprocessierups. Beperk het aantal blootgestelden zoveel mogelijk. Zorg dat er niemand aanwezig is, die geen taak heeft. Dit geldt voor burgers, voorbijgangers, maar ook voor de medewerkers van de provincie wanneer werkzaamheden door derden uitgevoerd worden.

Maak vooraf een goed werkplan, zodat de aanwezigheidstijd per persoon beperkt blijft.

Stel gereedschap beschikbaar om huidcontact te vermijden bij het verwijderen van afval

Ga vooraf na of er speciaal gereedschap nodig is om afval te verwijderen en stel dit gereedschap zo nodig ter beschikking. Gedacht kan worden aan afvalknijpers, prikkers, bezems, brede schoppen et cetera om val veilig te verwijderen.

#### PBM

##### **Draag bedekkende kleding**

Draag bedekkende kleding: dichte schoenen, lange mouwen en een lange broek (in verband met teken moeten de pijpen in de sokken worden gestopt). Draag bij fysieke werkzaamheden werkhandschoenen. Bepaal aan de hand van de risico-inventarisatie en -evaluatie of aanvullende persoonlijke beschermingsmiddelen noodzakelijk zijn.

## Voorlichting en instructie

### **Voorlichting en instructie Werken in het groen**

Uit de risicobeoordeling voor een activiteit of project kan blijken dat er mogelijk blootstelling zal zijn aan planten of dieren die gezondheidseffecten kunnen veroorzaken. Als dit zo is, ontvangen alle uitvoerenden voorlichting en instructie over Werken in het groen. Hierbij moet in ieder geval aandacht besteed worden aan:

- Welke planten of dieren een gevaar kunnen opleveren.
- Wat het gevaar is van (besmette) naalden.
- Op welke manier schadelijke blootstelling optreedt.
- Welke effecten kunnen optreden.
- De maatregelen die genomen kunnen worden om de kans op contact te verkleinen.
- Welke hygiënische maatregelen genomen moeten worden na het werken in het groen.
- Hoe gehandeld wordt na blootstelling.

Leg deze instructie ook schriftelijk vast en zorg dat deze op de werkplek en in de bedrijfswagens aanwezig is.

## Repressieve maatregelen

### **Verstrek hulpmiddelen in geval van contact met gevaarlijke planten of dieren**

Zorg dat naast de standaard EHBO-middelen ook specifieke hulpmiddelen aanwezig zijn, zoals hulpmiddelen om teken te verwijderen, zoals een tekenkaart of een tekenpincet, een uitzuigpompje voor steken, verzachtende zalf (aloë vera, calendula, et cetera). Zorg dat er bij buitenwerk ook schoon water aanwezig is, zodat de huid gespoeld kan worden en de handen gewassen kunnen worden voor en na eten, drinken, roken en toilet bezoek.

## **Leeroplossingen**

- [Instructie Eikenprocessierups – Provincie Groningen](#)

## **Bijlage Algemene tekst Arbeidshygiënische strategie**

Bij het aanpakken van risico's moet de arbeidshygiënische strategie worden gevolgd. Gevaren moeten zoveel mogelijk aan de bron worden weggenomen (Arbowet, artikel 3). Soms kan dat direct, soms vraagt dit ingrijpende maatregelen of vervolgonderzoek. Voordat Persoonlijke Beschermingsmiddelen (PBM) worden ingezet, moeten de volgende soorten maatregelen worden overwogen en indien mogelijk uitgevoerd (in rangorde):

1. Bronaanpak: Het risico voorkomen door de oorzaak weg te nemen.
2. Collectieve aanpak: Het risico beperken door technische of organisatorische maatregelen.
3. Individuele aanpak: wanneer bovenstaande maatregelen het gevaar onvoldoende wegnemen, moeten maatregelen op persoonlijk vlak, zoals bijvoorbeeld hygiëne maatregelen en contacten vermijden.
4. Persoonlijke Beschermingsmiddelen (PBM). Deze zijn het meest belastend voor de medewerker. Ze mogen alleen worden toegepast als de overige maatregelen niet uitvoerbaar zijn of onvoldoende zekerheid bieden.

Voor biologische agentia worden daarnaast nog drie andere interventies aangeboden (indien beschikbaar):

- Vaccinatie: Voor zover mogelijk wordt vaccinatie aangeboden
- Behandeling na blootstelling (post expositie protocol)
- Therapie bij ziekte

De bescherming op een kwalitatief lager niveau is alleen acceptabel, als aan het hogere niveau technisch niet kan worden voldaan. Er kan geen beroep worden gedaan op het 'redelijkerwijs' principe.

Bij de keuze van maatregelen en hulpmiddelen geldt verder het criterium dat de 'stand der techniek' wordt gevolgd. Nieuwe ontwikkelingen en inzichten krijgen zo hun plek in de bedrijfsvoering. Vooral bij de aanschaf van nieuwe machines en het inrichten van werkprocessen is dit een belangrijk punt van aandacht.

## Bijlage Arbovoorschriften

Maatregelen die een invulling vormen van een arbovoorschrift worden ter toetsing voorgelegd aan de Nederlandse Arbeidsinspectie. In onderstaande tabel is aangegeven welke maatregelen dit zijn en voor welk arbovoorschrift de maatregelen een invulling is.

De arbocatalogus is van toepassing op alle categorieën medewerkers, tenzij anders is aangegeven in de maatregel.

Artikel wetgeving	Beoogd werkproces/situatie	Invulling (maatregel)
<b>Arbobesluit</b>		
Artikel 4.1c lid 1 onder e	Werken in het groen	Voorkom werkzaamheden in gebieden met gevaarlijke planten en dieren
Artikel 4.1c lid 1 onder d en e	Werken in het groen	Voorkom aanwezigheid van personen zonder taak bij risicovolle werkzaamheden
Artikel 4.1c lid 1 onder b	Opruimen van afval	Stel gereedschap beschikbaar om huidcontact te vermijden bij het verwijderen van afval
Artikel 4.1c lid 1 onder f	Werken in het groen	Draag bedekkende kleding
Artikel 4.10d onder a, d, g en h	Werken in het groen	Voorlichting en instructie Werken in het groen.